DIONYSII SALVAGNII BOESSII EQVITIS DELPHINATIS

LVDOVICI XIII.

Regis Francorum & Nauarræ Chriſtianiſsimi

AD VRBANVM VIII. P. M.

O R A T O R I S.

Oratio habita Romæ in Aula Regia Vaticana xxv. Iunij 1633.

CAROLO CREQVIO

Lesdigueriarum Duce, Poeſsij principe, Franciæ pari & Mareſcallo, eidem Summo Pontifici Regis nomine obedientiam præſtante.

Romæ, apud Franciſcum Caballum. 1633. *Superiorum permiſſu.*

ORATIO.

SERIVS fortaſſe quam par eſſet, Beatiſsime Pater, hanc Legationē Ludouicus Rex Francorum, & Nauarræ Chriſtianiſsimus ad te miſiſſe videretur, niſi diuino planè conſilio dilata fuiſſet in hanc diem, vt mora illa inſigni aliquo erga Sacroſanctam Sedem Apoſtolicam beneficio rependeretur. Quemadmodum enim Magi natum ſummi rerum omnium conditoris Filium veneraturi, eum abſque muneribus adire nefas eſſe duxerunt, ita quoque tibi eius in terris Vicario, Ludouicus obedientiam more maiorum præſtiturus, ſe facturum ſibi ſatis non putauit, niſi Sanctitati tuæ munus offerret, quo nullum maius, & Regia munificentia dignius dari, vel excogitari poſsit. Spolia nimirum, ac trophæa perduellium hæreticorum, quibus profligandis, niſi iam ante inaugurationem tuam præpeditus fuiſſet, tibi dubium eſſe non debet, quin vti principem inter Eccleſiæ filios, nemine diſcrepante, locum obtinet, ſic etiam præ cæteris ſuo erga te officio perfunctus eſſet. Ijs enim ſe maioribus ortum eſſe meminit, qui ſummo ſemper Religionis Catholicę non tantum or-

nandæ, acquendæ, ſed etiam longè, lateq; propagandæ ſtudio flagrauerunt. Quamobrem niſi Ludouici ipſius pietas copioſam diſſerendi materiam mihi ſuppeditaret, acerrimos illos Pontificiæ Sedis propugnatores Martellos, Pepinos, & Carolos in medium producerem, qui Gregorios, Stephanos, & Hadrianos ab iniuria Luithprandorum, Aſtulphorum, & Deſideriorum vindicauerunt. Memoria repeterem aliorum inſignia in Vrbanos, Paſcales, Gelaſios, Calixtos, Innocentios promerita. Recenſerem ciuitates, & prouincias, quas eorum liberalitate Summi Pontifices conſequuti ſunt. Referrem quàm ſæpè Saracenos infenſiſsimam nomini Chriſtiano gentem Franci profligarint. Extollerem celeberrimas illas expeditiones pro natali IESV Chriſti ſolo vindicando ſuſceptas. Dicerem Turcas in fatis habere fore, vt aliquando illorum armis ſubigantur, ac deleantur. Celebrarem Lilia cœlitus miſſa, quæ vel ſacrarum literarum auctoritate nunquam laborant. Vexillum illud flammeum, quod in prælijs certiſsima victoria ſequebatur. Chriſma, quo Rhemis inunguntur. Commemorarem peculiarem illam, ac prope Diuinam ſcrophulis medendi facultatem, quam hæreditario iure ſalutaribus eorum manibus ineſſe tot ſæculorum experientia comprobauit. Prædicarem denique tantam Regni diuturnitatem, quantam in hanc diem nulli contigiſſe meminimus. Quæ verò ſingularem illum Dei fauorem prouocaſſe cauſa videtur, quam ſummus Franciæ Regum erga deceſſores tuos honor, & obſeruantia.

tia. Cùm enim Deus ipſe longioris æui mercedem liquidò propoſuerit ijs, qui debitam parentibus obedientiam deferunt: Nonne præmium ſimile conſequi par eſt eos, qui te communem omnium parentem, & Eccleſiam matrem ſummoperè colunt, ac venerantur. Neque verò tantum diuturnitate Regni Franciæ præ cæteris gloriari, ſed illud etiam peculiare, & proprium ſibi vindicare poteſt, quod cum reliquæ omnes orbis terrarum nationes domitoribus exteris aliquando paruerint, ipſa nullos vnquam Reges præter conterraneos, & indigenas habuerit, vt non minus eleganter, quam vere Franciam Heroum genitricem, fœcundã bellicis palmis, inclytam Regibus ipſe nuncupaueris. Verum multò plura, cum pietatis Regum noſtrorum erga Deum, tũ beneficiorum in ipſos à Deo collatorum argumenta recenſerem, niſi Ludouicus ipſe tantis maioribus, tantisq; promeritis digniſſimum ſe præſtaret. Res enim à proauis præclarè geſtæ, & ea omnia, quæ ipſi non fecimus aliena ſunt, cùm plerumque progenitorum virtutes nepotum degenerum notæ ſint, nec aliud quicquam horum maculas magis patefaciat, quam illorum ſplendor, ac gloria. Mittam igitur ornamenta illa, quæ Ludouici propria non ſunt, vt ad ea veniam, quæ ſuo ipſe labore, ſtudio, pietate, & iuſtitia comparauit, quorum fulgor oculis meis tantus oboritur, vt vehementer addubitem, ipſe ne maioribus ſuis, an maiores plus ipſi decoris attulerint. Enimuerò ſimul atque Regni gubernacula ſuſcipit, nihil prius, atque antiquius habuit,

Verba ſunt ipſius Vrbani hymno ſuo tam eleganti in B. Ludouicum.

buit,

buit, quàm vt pulcherrimum illud Chriſtianiſsimi cognomen maiorum ſuorum virtute partum pro virili tueretur, & terram eorum nationem, qui tùm Regiam auctoritatem conuellere, tum florentiſsimum Regnum ab Eccleſiæ communione diuellere conabantur, extinctum iret. Magnæ quidem molis id erat. Nam quæ ſpes eos profligatum iri, quos neque tot pugnæ, neque tot Regum conatus extirpare potuerant? Vrbes eorum quamplurimæ, & minutiſsima caſtella expugnanda erant, prælia cum illis committenda, quibus Chriſtiana res in ſummum diſcrimen adduceretur, hoſtem in exitium patriæ aduocatum iri certum erat, denique quidquid ex vtraque parte periret, vni Regi periret, cuius ideò viſceribus inferri vis quodammodo videbatur. Vicit nihilominus Dei cauſa populi cauſam, periculum pietas, propriumq; dolorem Religionis amor. Itaque rem Ludouicus aggreſſus eſt, quã fruſtra Franciſcus ſecundus, Carolus nonus, Henricus tertius tentauerant, Henricus Magnus nondum meditari fas eſſe ducebat: Quid enim difficile iuſto, quem vti palmam florere Diuinorum oraculorum auctoritas euincit. Vix autem ſuſcepta eſt in Benearnenſes gentem præ cæteris hæreticæ peſtis afflatu contaminatam expeditio, cum celeritate incredibili, pariq; felicitate confecta eſt, ibiq; maiorum Religio poſt quinquageſimum exilij ſui annum iure poſtliminij reſtituta. Tum hæreticos exterritos rebus ſuis præcauere, arces caſtella munire, militem conſcribere, denique omnia bello parere; verum biennij ſpa-

tio

tio ſupra centum & quinquaginta ciuitates, partim vi,partim deditione Regis imperium acceperunt. Rupella tamen illa toto terrarum orbe celeberrima, Rupella non minus ciuium ſuorum peruicacia, quam naturæ munimentis inexpugnabilis, triplici murorum cinctu, firmiſsimis aggeribus, creberrimis turribus, profundiſsimis foſsis, at multò magis oceano æſtuante confiſa, viresq; ſuas olim experta iugum detrectabat. Hæc vbi ſe peti animaduertit, Franciæ ruinam, & luctuoſum exitium pacta, Britannos centum & viginti roſtratarum nauium claſſe ſuccinctos in inſulam Cracinam euocat, vnde tertio poſt obſidionis menſe, magna priùs accepta clade, turpiter exiguntur. Ludouicus interea conſilio Eminentiſsimi Cardinalis Ducis Richelij, ad æternam Franciæ, & Eccleſiæ gloriam nati potiſsimùm fretus, obſidioni Rupellanæ incubuit, de qua dicturus quid primum, quid poſtremum eloquar. Certè nihil eloqui, quam rei geſtæ magnitudinem omni eloquentia maiorem ingenij mei culpa deterere ſatius eſſe duco. Nam quæ Marcellus ad Syracuſas, ad Carthaginem vtramque Scipiones, Alexander ad Tyrum memoriæ conſignata geſſere, collata cum ijs quæ Ludouicus ad Rupellam geſsit, longè minora cenſebuntur. Illis videlicet arces dumtaxat oppugnandæ; huic præter arcis oppugnationem ternæ Britannorum claſſes fundendæ, atque ipſum præterea mare ſubigendum fuit. Denique quid Rupella ferocius, quid inſolentius. illa tamen ob ipſos auxiliariæ Britannorum claſsis ocu-

los debellata eſt. Illud nobile maris occidui empo-rium ſubrutis ab imis fundamentis eius mœnibus, ac foſsis complanatis expugnatum eſt, ceteriſq. muni-tiſsimis Europæ ciuitatibus documento fuit, nullam arcem tam munitam eſſe, quam Ludouici virtus, ex-pugnare non poſsit. Illud hæreſeos propugnaculum corruit, & cum eo proſtrata rebellio, proſtrata eſt hæreſis ipſa, quæ per totos ſeptuaginta annos Fran-ciam claudibus atrociſsimis diſtraxerat, vt quot an-nos populus Iſraeliticus apud Babylonios graui ſer-uitute conflictatus, ac tandem liberatus eſt, tot etiam religio Catholica varij procellis apud Francos agi-tata, Vrbano VIII. clauum in Eccleſia tenente, tan-dem emerſerit. O victoriam ſtatuis, trophæis, obe-liſcis, & arcubus digniſsimam? Victoriam, quæ ſæ-culis elapſis pudori, noſtris ornamento, poſteris ad-mirationi futura eſt. Neque verò tantùm domi, ſed etiam foris Ludouici potentiſsimi virtus enituit. Se-pultis enim bellis inteſtinis, & coaleſcentibus tan-dem in vnum ciuilis ſocietatis corpus Franciæ mem-bris, quæ tam diturna bellorum, temporumq; ſe-ries fœdiſsimè laxauerant, cùm fœderatis eius in Ita-lia Principibus bellum illatum eſſet, annon ille ſtre-nuus oppreſſorum vindex, media hieme, nondumq; puluere, quem in obſidione Rupellana collegerat excuſſo, Alpium clauſtra præcipitijs horrida, niuibus obſtructa rupibus inuia peruaſit; & ſolo nominis ter-rore, quod eſt pulcherimum victoriæ genus, pacem Italiæ dedit, tanta celeritate, vt euolaſſe, non iter fe-

ciſſe

ciſſe videretur, & aduentus nuntios victoriæ nuntij præceſſerint. Bello tamen denuò poſt aliquos men-ſes ingraueſcente, nonne rurſus Italia pari Franco-rum, ac præſertim celebratæ illius Delphinatum no-bilitatis aduentu liberata eſt, ea Ludouici Regis in-uictiſsimi gloria, vt publicæ quietis & pacis aſ-ſertor meritò proclametur. Ecquis verò numinis Di-uini dextra manifeſtò duci non credat, eum quem victoria quaſi clientelæ iure ſequitur, ad quem non minus lauri, quam lilia pertinere videntur. Qua enim vigilantia. quo labore, quanta alacritate, quot denique periculis bella ex bellis confecit. Certè id ætatis tot ac tanta geſsiſſe prodigij cuiuſdam haud abſimile eſt. Neque enim ſuis dumtaxat auſpicijs per legatos, ſed ſua ipſe manu, ſuoq. ductu rem gerere ſolitus eſt, vt ſe talem omninò præſtet, qualem à Deo Regem Iſraëlitas obtinuiſſe traditum eſt. Nonne B. Ludouico progenitore dignißimum profitebimur eum, cuius continentia & inſignis tum corporis tum mentis puritas tantò maiori admiratione digna eſt, quantò rarius ea virtute Principes ornari ſtudent. Eum, inquam, B. P. qui non ſine arcano Dei conſi-lio, viceſimus ab illo regnat. Enimuerò neſcio qua Numinis prouidentia comparatum eſt, vt viceſimus quiſque à principe Regum Franciæ Chriſtianorum Clodoueo ſanctitatis laudem conſecutus ſit: Ab eo ſiquidem Carolus Magnus, ab illo B. Ludouicus, ab hoc Ludouicus noſter continua Regum ſerie viceſi-mus imperat, quo numero, tum ingentium rerum

Et iudicabit nos Rex noſter, & egredietur ante nos, & pugnabit bella pro nobis. Reg. 1. cap. 8. verſ. 20.

ſacra-

ſacramenta ; tum Diuinorum præceptorum obſeruantiſsimos in ſacris literis declarari grauiſsimi earum interpretes animaduertunt. An non ſanctiſsimæ Sedi Romanæ addictiſsimus ille, eſt qui ſanctioris ſui conſilij principem è ſanctiore hoc Principum Eccleſiaſticorum collegio exciuit. Eminentiſsimum nempe Cardinalem Ducem Richelium virum in tantum laudandum in quantum virtus intelligi poteſt, qui nihil vnquam niſi magnum aut fecit, aut dixit, aut ſenſit. Porro nonne meritò Iuſti cognomen adeptum eſſe dicemus eum, qui tam ſanctè Iuſtitiam colit, vt ſibi Ludouicorum decimo tertio, decimum quoque tertium Pythagoræ carmen ad Iuſtitiam pertinens vindicare poſsit. Vocentur alij Poliorcetæ, Parthici, Germanici, aliaſq; id genus apppellationes ſortiantur; Ludouicus Iuſtitiam adoptare, & ab ea ſibi titulum adſciſcere maluit, quem in hanc diem nullum Regem obtinuiſſe compertum habemus. Quod enim Iuſtitiæ ſpecimen illuſtrius exhibere potuit, quam cum pœnas atrociores in eos ſtatuit, qui mutuis in ſingulari certamine vulneribus non tantum corpora ſua, ſed animos etiam conficiunt? Meminit autem Francia, B. P. quondam te cùm apud ſe verſareris Henrico Magno promulgandorum in efferam illam Francorum dicamnè perniciem, an rabiem edictorum ſuaſorum potiſsimum, & auctorem extitiſſe. Verùm non hocce dumtaxat beneficio eam tibi perpetuò deuinxiſti. Expugnatam enim Rupellam, & extinctam apud nos hæreſim lacry-

Nēpe Caſſiod. in expoſ. Pſal. xx. Gloſſa in eū Geneſeos locū; Nō interficiā propter viginti. *Et ante ipſos B. Aug. alicubi.*

Decimustertius Pythagoræ, ſiue potius Phylolai Pythagorici verſus ex eo poematio, cui titulus, Aurea carmina, *ſic habet:* Εἶτα δικαιοσύνην ἀσκεῖ ἔργῳ τε λόγῳ τε.

cry-

crymarum, & precum tuarum fructum eſſe fatemur. Te manus in cælum Moyſis inſtar tendente, Ludouicus vt alter Ioſue nouos Amalechitas profligabat. Atque ita veterem illam Etruſchorum tuorum laudem, qui Deum placandi, eiusq; fauorem ſibi conciliandi artem præcipuè callere credebantur, in te renouatam agnoſcimus. Et verò nihil ardentioribus à Deo votis expoſcis, nec alud quicquam noctes ac dies animo verſas, quàm vt exciſis diſſidorum radicibus, Chriſtianos inter Principes firma pax & concordia coaleſcat; hæreſes extirpentur, & Sacroſanctum IESV nomen omnium genitum linguis celebretur. In te dotes omnes, & ornamenta hoc tanto faſtigio digna certatim elucent. Nataliũ ſplendor, & fumoſæ maiorum imagines. Cur enim nobilitatem tuam non prædicem, cum etiam Chriſtus ipſe, cuius tu perſonam in orbe terrarum ſuſtines è Regio ſanguine genus ducere voluerit. Summa prudentia quæ nihilo magis à Summo Pontifice abeſſe poteſt, quàm Solis ab cælo fulgor. Ingenium acerrimum, quod nullis incluſum ſpatijs per omnes omnium generum diſciplinas euagatur. Sic enim comparatum eſt, vt cum alij ad alias artes naturæ quodam inſtinctu feramur, vix tamen vllus plures aſſequi poſsit. Verùm tu, S. P. orbem illum doctrinæ, quem Græci encyclopediam vocant, ſic euoluiſti, ſic admirabili concentu ſcientias omnes temperaſti, difficile vt ſi ſtatuere, quid in te primum, ſummumq; prædicari debeat. Tu principes illas diſciplinas, quibus omnis Diuinarum humanarumq;

narumq. rerum cognitio continetur; adeò complexus es, vt omninò partes illas impleueris, quas in ſummo Pontifice Deus ipſe requirere viſus eſt, cùm duobus illis vocabulis Vrim & Thumim Rationale Sacerdotis inſigniri voluit. Proinde veluti magnus ille doctrinę Chriſtianę conſtituendæ Hieronymus diuerſa librorum ſacrorum exemplaria, iuſſu Damaſi Pontificis emendauit, & ex opere veteri, vt ipſe ait, nouum fecit, ita quoque tu non ſolum mentis puræ, ſed etiam nitidi ſermonis amantiſsimus Sacerdotale precum ex formula recitandarum Breuiarium partim incultum, partim inconditum; quà ſolutam orationem perpoliendo, quà numeroſam legibus ſuis aſtringendo, planè Romanum reddidiſti. Rem, per Deum immortalem, tum ingenio, tum eruditione, tum auctoritate tua digniſsimam. Tu Græcarum literarum, quarum peritiam non vulgare Dei donum Patres appellant, quasq. tanti fecit B. Auguſtinus, vt ſancti Numinis voluntatem ſe violaſſe prodiderit; quod eas puer odiſſet; harum inquam, literarum quibus ipſe Chriſtus vitam ſuam, & omnia ferè Chriſtianæ Religionis arcana conſignari voluit, ita peritus es, vt ne Athenæ quidem ipſæ magis fuiſſe credantur Atticæ. Melleam autem illam ſermonis vbertatem, quà tum Græcè, tum Latinè omnium admirationem in te conuertis, non minus Apes tuæ gentilitiæ portendiſſe videntur, quàm quæ Platonis, & B. Ambroſij labellis inſederunt; ac veluti fauus in ore leonis à Samſone perempti repertus, doctrinæ Chriſti dulcedinem ſignificare credi-

S. Hieronym. interpretatur doctrinam, & veritatem.

In lib. B. Cyrilli lus lib. 7. contra Iulian.

creditur, ſic & Apes illæ thiaræ tuæ, velut alueari cuidam ſacro ſuppoſitæ facundiæ tuæ ſuauitatem declarare videntur; vt mirū tibi proculdubio videatur, cum Francia tot eloquentium virorum ex omni antiquitate feraciſsima ſit, me nulla præditum dicendi facultate, præ cæteris electum eſſe, qui te diſertorum omnium, quot fuere, quot ſunt, quot erunt diſertiſsimo coram orarem; niſi Ludouicum Regem prudentiſsimum conſultò id feciſſe iudicares, vt qui ſupplex, & humilis ad genua tua ſe ſe prouoluturus eſſet, humili pariter, & abiecto dicendi genere vteretur. Sin autem Damaſum Pontificem Maximum, Nazianzenum, Syneſium, Sidonium, aliosq; pios & eruditos Antiſtites imitatus, interdum ad poeticas amœnitates animum deflectis, & Dauidico pſallendi genere Diuinas laudes concelebras, quàm alto, & ingenti alueo exundantem aquarum, non ex fabuloſa illa Hippocrene, ſed ex puriſsimis Saluatoris fontibus hauſtarum vim trahis. Tu ſolus in hanc diem, quod ipſis artis poeticæ magiſtris arduum nimis viſum eſt, Olorem illum Dircæum ſeſe multiplici gyro in aerios nubium tractus efferentem ſic aſſequeris, vt cum quidē nitore verborum, & grauitate ſententiarum adæques, at lenitate carminis longè ſuperes. Neque verò Poeſim à ſummo Pontifice alienam eſſe putabit, qui nō ſolùm Dauidis, ſed etiam Salomonis, Hieremiæ, & Moyſis oracula multiplici numerorum genere conſtare memi-

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Iſaia c. 12 3.

B. Hieronym. in praf. chron. Euſeb. Quid pſalterio canorius, quod in morē noſtri Flacci, & Græci Pindari, nunc Iambo currit, nunc Alcaico perſonat, nunc Sapphico tumet, nunc ſemipede ingreditur. *Idem praf. in Iob. & epiſt. c 55. ait Lamentationes Sapphicis, Adonicis, & Heroicis metris conſtare Ioſeph. & Orig. Deuteronomium, Iſaia canticum, & Iobi hiſtoriam Hexametris verſibus decurrere. Epiph. lib. de ponder. addit Prouer. Salomonis. Eccleſiaſten, & Cantica Canticor. carmine conſcripta eſſe.*

minetit. Quibus omnibus accedit ſumma rerũ agendarum peritia, quam vſu longo tibi comparaſti, ſeu cum in Francia Nuntium Apoſtolicum, ſeu cum Bononiæ Legatũ ageres, vbi tantam inuſitatæ cuiuſdam, ac ſtupendæ virtutis laudem conſecutus es, vt iam tum capiti tuo ſapientia canos præuertenti triplex illa primaq; terrarum corona non obſcuro trium teſſeræ tuæ familiaris apicularum præſagio deſtinaretur: Eas autem populi gubernationem tibi prænuntiare decebat, quæ primigeniam ſuam apud Hebræos denominationem à populi gubernatione ſumpſerunt. Verùm ſigillatim res à te præclarè geſtas, poſtquam ad illum dignitatis excelſæ gradum communi Chriſtianæ reipublicæ bono prouectus es, commemorare ſuperſedeo, tum quod earũ copia, & concurſu obrui me, opprimiq; ſentio; tum ne ſi longiùs per laudes tuas excurram panegyricum tibi dicere videar, quod tantùm abeſt ab inſtituto meo, quantùm à modeſtia tua. Deinde omnium elogiorum inſtar eſt ſuprema tua, & cęlo propior dignitas; quos enim Chriſtus æterna ſua prouidentia in locum ſuum ſufficit æternis ante ſuffragijs eligere, & electos omnibus ad id munus ornamentis inſtruere ſolet; vt nemini mirum videatur, ſi Ludouicus Rex Chriſtianiſsimus accepto delatæ ſũmis animi tui dotibus ampliſsimæ dignitatis nuntio incredibile gaudium perceperit, quod vt tibi, totiq; terrarũ orbi ſignificaret, legauit ad te Carolum Crequium, Lesdiguerriarum Ducem, Franciæ Parem, & Mareſcallum, nulli Francorum Procerum, tùm natalibus, tùm vir-

Apes apud Hebræos Deborach *dicuntur, etymologia ducta à* Debera, *id eſt guber. natio populi.*

tur: tùm auctoritate, tùm pietate ſecundum. Natales nactus eſt ab illuſtri, ac peruetuſta Crequiorum gente Regijs Europæ familijs affinitate multiplici coniuncta, quæ non ſolùm præſtantiſsimos duces rebus in oriente geſtis inſignes, ſed etiam recens Cardinales eminentiſsimos tulit. Virtus eius cum alibi ſepè, tùm in Italia ipſa frequentius enituit, quam vt à me prædicari debeat. Auctoritatem arguit Ducatus, ac Patritiatus dignitas, qua non eſt apud Francos ſecundùm Regem vlla maior, aut eminentior. Denique ſingularem eius pietatem declarat ſpecioſum illud vulnus, ab eo ſtrenuè contra Fidei hoſtes ad ſinum Ioannis Angeriaci dimicante acceptum, quo vultus eius etiamnum decoratur. Quis autem Religionis Catholicæ ſtudioſiſsimum neget eſſe illum, qui cum magni Leſdiguerij Franciæ Conneſtabilis hæretica lue polluti gener eſſet, non tantùm vxorem, liberoſq; ſuos pariter infectos, ſed ipſum tandem ſocerum ad orthodoxam fidem perduxerit? Qui cum Delphinatus primariæ Regni prouinciæ rector ſit, regiarum arcium, & caſtellorum præfecturam ſectarijs, quibus ea commiſſa erant, abſtulerit. Qui porrò ex omnibus in Prouincia ditionis ſuæ pagis peſtilentiſsimæ doctrinæ præcones, & ſceleſtos erebi miniſtros excedere iuſſerit, omninoq; prauæ Religionis ibi iam ab eius auctore nunquam ſine diris nominando graſſantis, ac virus ſuum ſpargentis promulgationem, vſum & exercitationem ſuſtulerit. Per eum itaque (Santiſsime Pater) Ludouicus Rex Francorum & Nauarræ Chriſtianiſsimus,

tibi

tibi ſummum illum in terris honorem gratulatur; vnde tanta ſe lætitia perfuſum fuiſſe palàm teſtatus eſt, quanta nato ſe quondam te perfuſum fuiſſe teſtatus es. Proinde pedibus tuis Apoſtolicis prouolutus, eorum oſculo cultum, & obedientiam ex animi ſententia tibi præſtat, & exhibet. Te vnicum IESV Chriſti Vicarium, te certum Petri ſucceſſorem, Regniq; cœlorum, & humanæ ſalutis arbitrum agnoſcit, & profitetur, viresq; ſuas, & copias ad ſanctiſsimæ Sedis Apoſtolicæ defenſionem promptas & paratas ſemper fore tibi pollicetur. Tu viciſsim, Vrbane Pontifex Optime Maxime, nec Vrbane tantum, ſed octaue, vt qui gubernatu Noe diceris, octauus, vt ipſum B. Petrus appellat, itidem numerareris. Vrbane, inquam, theſauri cœleſtis cuſtos, & æternitatis diſpenſator, ſolusq; tui dominus & vindex, Ludouicum Regem Chriſtianiſsimum, Ludouicum Iuſtum, Ludouicum hæreſeos & omnium Franciæ monſtrorum domitorem, Ludouicum denique filium tuum, eumque totius orbis Chriſtiani conſenſu natu maximum paterna beneuolentia complectere, tantòque præ cæteris ipſum complectere, quantò præ cæteris ipſe te complectitur atque veneratur. Hoc enim te ſacræ literæ quodammodo monitum voluere, cum Eccleſiæ Sponſum, cuius tu vices in terra geris, inter lilia paſcentem inducunt.

B. Petrus ep. 2. cap. 5. ver. 5. Noemum vocat octauum, quod epithetum ſacrarum literarum interpretes mirificè torſit, in queis Hugo a S. Victore putauit ſic appellatum, propter numerum octonariū, qui ſolidorum omnium perfectiſsimus eſt.

Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. Cāt. c. 2. v. 16.

DIXI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE